پاشبەندی (ێ)

لە رەخنەی ئارەخنەدا

د. پرۆفیسۆر وریا عمر امین
بەشی کوردی ـ زانکۆی بەغداد

د. ئاورەحمان حاجی مارف لە باسێکیدا[1] وای لە قەڵەم ئەدات کە من هەندێ بابەتی زمانەوانی ی مامۆستا مسعود محمدم وەرگرتووە. . . و. . . کردوومە بەماڵی خۆم و ناویم وەك سەرچاوە نەهێناوە.

وەك دەرئەکەوێ د. ئاورەحمان لە گەڵ ڕێزم بۆی لە سروشت و ئەنجامی باسەکانی مامۆستا مسعود محمد و هی من نەگەیشتووە. . ئەگینا شتی تری بۆ دەرئەکەوت.

بە زنجیرەیێك وتار یەکە یەکە موناقەشەیەکی زانستی ی هەموو ئەو رەخنانەی د. ئاورەحمان ئەکەم بۆ دەرخستنی ڕاستی کە لای ئاگاداران ئاشکرایە.

یەکەم وتارمان لە بارەی پاشبەندی (ێ)وە ئەبێ، کە مامۆستا مسعود محمد لە کتێبی (چەند حەشارگەیێکی ڕێزمانی کوردی)[2] دا و من لە وتاری (پاشبەندەکان)[3]دا، باسی ئەکەم. . بەلای د. ئاورەحمانەوە مامۆستا مسعود یەکەم کەسە باسی ئەم پاشبەندەی کردووە. . و. . من لەوم وەرگرتووە. .

★ ★ ★ ★ ★

یەکەم کەس باسی ئەم پێشبەندەی کردبێ (ئەدمۆنس)ە لەساڵی ١٩٥٥ دا لە وتارێکیدا بە ناوی (پێشبەندو راناوی لکاو لە کوردی ی خوارووودا)[4]. دوای ئەم لە ساڵی ١٩٦١ دا د. مەکەنزی [5] باسی ئەم پێشبەندە ئەکات. . بەڵام هیچ کامێکیان یاساکەیان دەست نیشان نەکردووە. لەوانەیە مامۆستا مسعود محمد ئاگاداری ئەم سەرچاوانە نەبووبێ. . ئەمیش لە لای خۆیەوە هەوڵی داوە ئەم دیاردەیە لێك داتەوە. . ئەمیش نەگەیشتۆتە ئەنجام.

لە ساڵی ١٩٨٦ لە وتاری (پاشبەندەکان)دا. یاسای دەرکەوتنی (ێ)م زۆر بە چڕی پێشکەش کردووە. . لێرە بە شێوەیەکی فراوانتر پێشکەشی ئەکەمەوە و لەگەڵ بۆ چوونەکەی مامۆستا مسعود محمددا بەراوردی ئەکەم بۆ دەرخستنی جیاوازی نێوان ئەم دوو باسە.

★ ★ ★ ★ ★

دەرکەوتنی پاشبەندی (ێ) بە شێکە لەیاسای ڕێزمانی راناوی لکاو. بۆیە سەرەتا ئەبێ ئەم لایەنەی ڕێزمانی کوردی بخرێتە روو.

زمانی کوردی[1] دوو دەستە ڕاناوی لکاوی هەیە. بە پێ ی کەس و ژمارە لەم نەخشەیەدا روون کراوەتەوە:

ژمارە	کەس	جو دا	لکاو ١	لکاو ٢
تاك	١	من	م	م
	٢	تۆ	ت	یت
	٣	ئەو	ی	[illegible]
کۆ	١	ئێمە	مان	ین
	٢	ئێوە	تان	ن
	٣	ئەوان	یان	ن

کەسی سێ یەمی تاك لە کۆمەڵی (٢)دا بۆ رابردوو هیچ قاڵێکی ئاشکرای overt form نی یە. لە داهاتوودا [ێت ات][3] دەرئەکەوێ.

ئەم دوو دەستەیە هەردوو دەوری بکەری و بەرکاری لە دوو کاتی دژیەکا ئەبینن. بە پێ ی ئەم یاسایە:

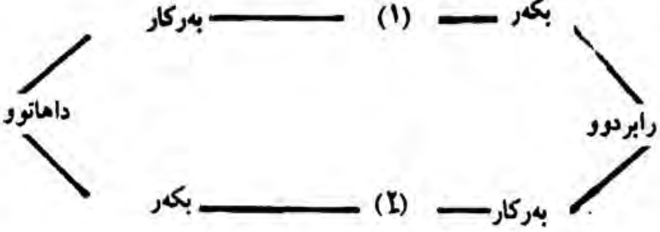

. . . یاسا(١)

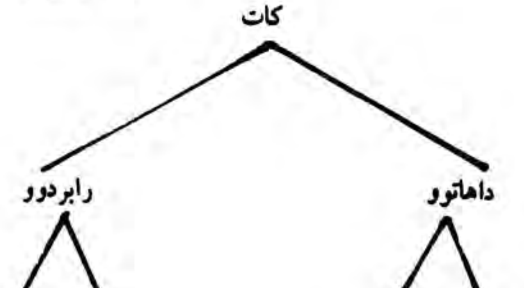

داهاتوو (١) بەرکار	داهاتوو (٢) بکەر	رابردوو (١) بکەر	رابردوو (٢) بەرکار
دە ـ م ـ نێر ـ یت		دە ـ ت ـ نارد ـ م	
دە ـ ت ـ نێر ـ م		دە ـ م ـ نارد ـ یت	
دە ـ ی ـ نێر ـ ێت		دە ـ ی ـ نارد ـ Ø	
دە ـ مان ـ نێر ـ ن		دە ـ تان ـ نارد ـ ین	
دە ـ تان ـ نێر ـ ین		دە ـ مان ـ نارد ـ ن	
دە ـ یان ـ نێر ـ ن		دە ـ یان ـ نارد ـ ن	

دەستەی (٢) هەمیشە بە رەگی کارەوە ئەلکێ.

..... یاسا (٢)

دەستەی (١) بەپێ ی قاڵبی رستەکە جێ گۆرکێ ئەکات... بە بچووکترین ژمارەی ئەم بەشانەی رستەوە ئەلکێ:

رستە

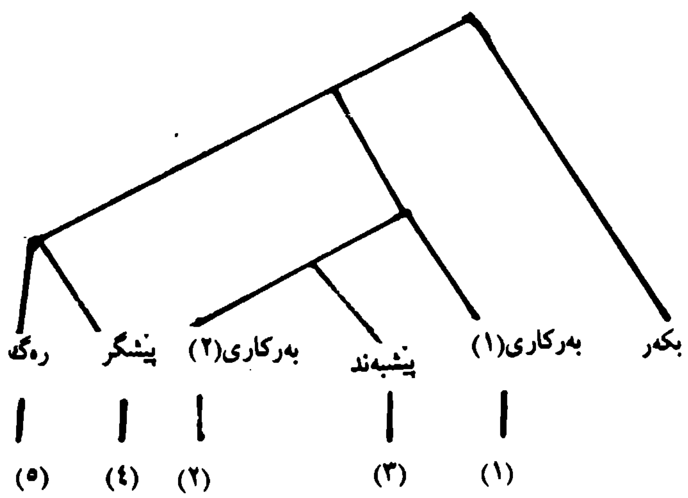

..... یاسا (٣)

واتا ئەگەر بەرکاری راستەوخۆ لە رستەکەدا ئامادەبوو ئەم کۆمەڵە راناوە بەمەوە ئەلکێ... ئەگینا بە خاوەن ژمارە (٢)وە ئەلکێ و بەم جۆرە.. لەرستەی ئیمە بۆتۆ ـ یمان (٣) نارد (٢)

بەرکاری راستەوخۆ کە ژمارە (١)ە لەم رستەیەدا نی یە.. بۆیە بە بەرکاری ناراستەوخۆوە ئەلکێ چونکە لەم رستەیەدا ئەمیان خاوەن بچوو کترین ژمارەیە...

لە رستەی

من بۆم نارد

(٣) (٥)

راناوی کۆمەڵی (١) بە ژمارە (٣)وە لکا.. چونکە پێشبەند لەم رستەیەدا خاوەن بچووکترین ژمارەیە.

★ ★ ★ ★ ★

بۆ گۆرینی راناوی جودای بەرکاری بە راناوێکی لکاو

١- سەیری کاتی کارەکە ئەکەین.. داهاتوو بێ روو کۆمەڵی یەکەم ئەکەین.. رابردوو بێ لە کۆمەڵی دووەم:

٢- بەپێ ی کەس و ژمارەی راناوە جوداکە، لکاوەکە هەڵئەبژێرین.

٣- بەپێ ی یاساکان شوێن... شوێنی راناوی لکاو لە رستەکەدا جێگیر ئەکرێ.

لەرستەی

تۆ ئیمەت بە ئەو نەناساند

بۆ گۆرینی راناوی جودای بەرکاری راستەوخۆ (ئیمە) بە لکاو:

١ـ کاتی کارەکە رابردووە ـ واتا راناوی لکاوی بەرکاری [بەپێ ی یاسا ژمارە (١)] لە کۆمەڵی (٢)وە وەرئەگیرێ [م ـ یت ـ × ـ ین ـ ن ـ ن].

٢- (ئیمە) کەسی یەکەمی کۆیە.. راناوی لکاوی بەرامبەری لە کۆمەڵی (٢)دا.. (ین)ە.

٣- (ین) جێ ی (ئیمە) ئەگرێ و بە پێ یاسای شوێن ژ(٢). بە رەگی کارەکەوە ئەلکێ لەم حاڵەتەدا (ت) کە راناوی لکاوی بکەری یە وسەر بە کۆمەڵی (١)ە.. بەرەڵلا ئەبێ.. بە پێ ی یاسا(٣) ئەم کۆمەڵە ئەگەر بەرکاری راستەو خۆ نەما بە بەرکاری ناراستەوخۆوە ئەلکێ.. ئەم گۆرانەوەیە لەم رستەیەدا بەم جۆرە ئەبێ:

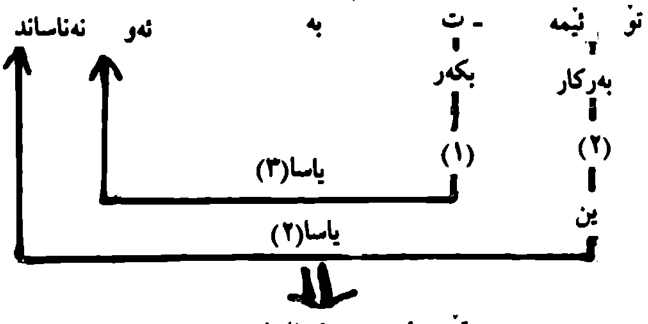

تۆ بە ئەو ـ ت نە ناساندین

بۆ گۆرینی راناوی جودای بەرکاری ناراستەوخۆ بە لکاو لەرستەی:

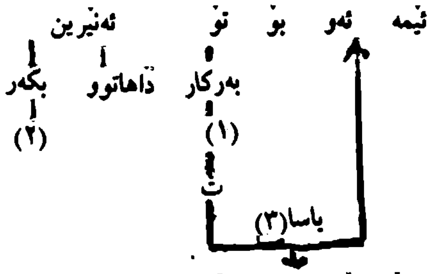

ئیمە بۆ ئەو ـ ت ئەنێرین

★ ★ ★ ★ ★

لە ئەنجامی گۆرینی راناوی جودای دوای پێشبەندی (بە ـ لە) هەندێ گۆرا نکاری لە شێوەو شوێنی ئەم پێشبە ندانە روو ئەدات کە ئەمانەن:

یەکەم ـ ئەگەر ئەو ناوە یا راناوە جودایەی دوای پێشبەندی (بە ـ لە) کرا بە لکاو:

بە ئەبێتە پێ

لە ئەبێتە لێ

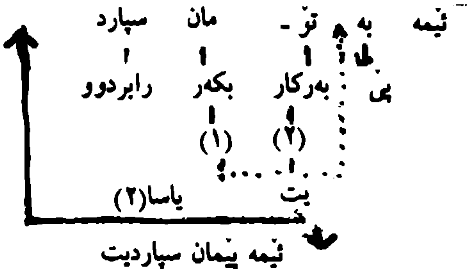

ئیمە پێمان سپاردیت

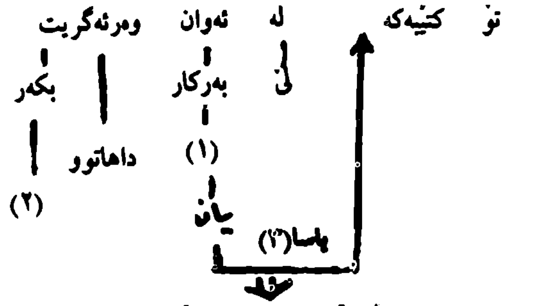

تۆ کتێبەکەیان لێ وەرئەگریت

دووەم: لە گەڵ هەندێ کاردا.. ئەگەر ئەو ناوە یا راناوەی دوای پێشبەندی (لە) کرا بە لکاو.. (لە) ئەبێتە (تێ).

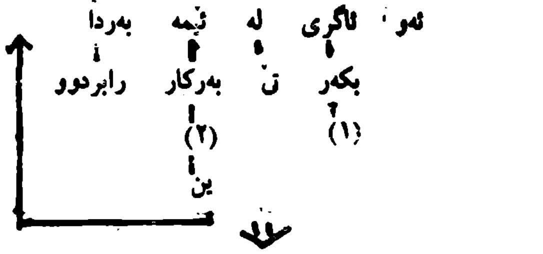

ئەو ئاگری تێ بەردابن

سێیەم: لەگەڵ بەشێ لەو کارانەی چەمکی گوێزانەوە ئەگەیەنن وەك [دان ـ گەیشتن ـ لە گرتن.. هتد] ئەگەر ئەو ناوە یاراناوە جودایەی دوای پێشبەندی (بە ـ لە) ئەبن بە پاشبەندو قاڵبی (ێ) ئەگرنە خۆ وبە کۆتایی کارەکەوە ئەلکێ:

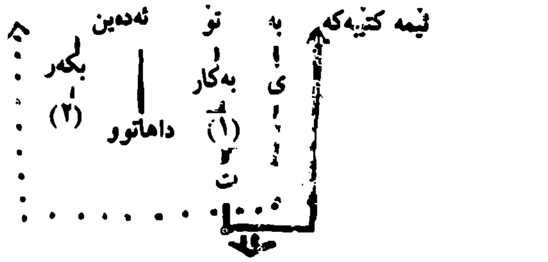

ئێمە کتێبەکەت ئەدەینێ

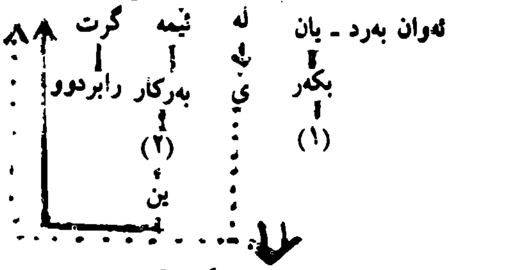

ئەوان بەردیان گرتینێ

من ئەم یاسایەم لەوتاری (پێشبەندەکان)دا بەم جۆرە دارشتو یە [لەگەڵ فرمانی (دان ـ گەیشتن .. هتد) ئەگەر ئەو ناوە یا راناوەی ە دوای پێشبەندی (بە) دەرئەکەوێ بە راناوێکی لکاو دەربرا پێشبەند ، (بە) ئەبێتە پاشبەندێکی نرمان و قاڵبی (ێ) ئەگرێتە خۆ][8].

ئێستا دێینە سەر بۆ چوونەکەی مامۆستا مسعودمحمد و بزانین تاچ رادەیێك تیایا سەرکەوتوو بووە.

مامۆستا مسعود محمد لە ل ٥٥ی (چەند حەشارگەیێکی رێزمانی کوردی)دا باسی پاشبەندی (ێ) ئەکات وئەڵێ.. [لەوەدا لە حاڵی بزر بوونی مفعول بزوێنەکە دەبێتە (ێ)...] تا دێتە ل ٥٦ وئەڵێ [دەرکەوتنی مفعول لە وێنەی راناوی لکاو مەنعی هاتنی (ێ) کە ناکات]

لەگەڵ رێزم بۆ مامۆستا مسعود ئەم بۆچوونە دوورە لە راستی لەبەر ئەم هۆیانە

١ - بزوێنەکە نی یە ئەبێتە (ێ) بەڵکو پێشبەندە بە دوو جۆر یاسای گوێزانەوەی جیا جارێ ئەبێتە (ە)[9] و جارێ ئەبێتە (ێ). و بوونی پێشبەند بە (ێ) پەیوەندی ی بە سیستەمی راناوی لکاوەوە هەیە.. بەڵام بوونی بە (ە) هیچ پەیوەندی یەکی بە راناوی لکاوەوە نی یە[10]:

ئەو دای بە تۆ

ئەو دایە تۆ

ناردم بۆ سلیمانی

ناردمە سلیمانی

٢ - (کە زۆر گرنگە) بزر بوونی مفعول نی یە ئەیکات بە (ێ) بەڵکو گۆڕینیەتی بە لکاو.

وەك لەسەرەوە روون کرایەوە کۆمەڵە راناوی [م ـ یت ـ × ـ ین ـ تن ـ ن] دەوری بەرکاری لەگەڵ رابردووی تێپەڕا ئەبینێ. لەم کۆمەڵەدا کەسی سێیەم هیچ قاڵبێکی ئاشکرای نی یە (ئەممەت بیرنەچێ) بۆیە ئەگەر ئەو ناوە یاراناوەی دوای هەچ پێشبەندێ لە کەسی سێیەمی تاکدا بێ و بکرێ بەلکاو هیچ سیمایێکی بۆ دەرناکەوێ.

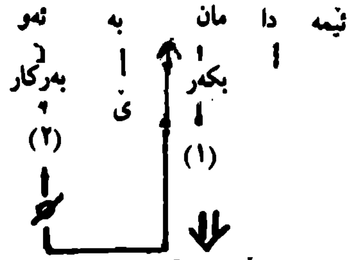

ئێمەداماینێ

نموونەکەی مامۆستا مسعود محمد لەم جۆرەیە

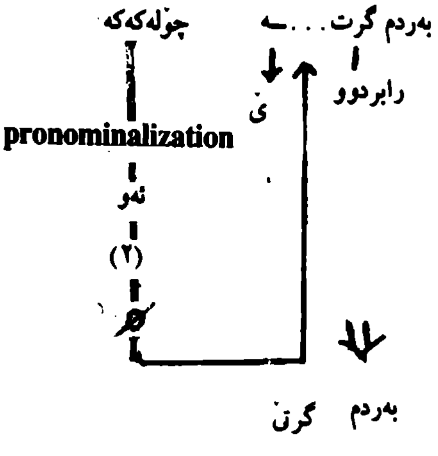

بەردم گرتێ

بۆ زیاتر روون کردنەوەی ئەم لایەنە، سەیری هەموو احتمالەکان بکە (بە پێ ی نموونەکەی مامۆستا مسعود محمد)

	من	م
	تۆ	یت
بەردی گرت. . ـە	ئەو (چوێلەکەکە) ←	گرت ـ ێ
	ئێمە	ین
	ئێوە	ن
	ئەوان	ن

لە داهاتوودا دەوری راناوەکان ئاڵ و گۆڕ ئەبێ و کۆمەڵی (م ـ ت ـ ی ـ مان ـ تان ـ یان) دەوری بەرکاری ئەبینن. لەم کۆمەڵەدا راناوی لکاوی کەسی
سێ یەمی تاك قاڵبی ئاشکرای هەیە (ی)

بەرد دەگرێت. . ـە

داهاتوو ی

من	م
تۆ	ت
ئەو	ی
ئێمە	مان
ئێوە	تان
ئەوان	یان

یاسا ـ ٣ ـ

بەرد

م
ت
ی
مان
تان
یان

دەگرێ

واتا نموونەکەی مامۆستا مسعود محمد بکرێ بە داهاتوو راناوە لکاوەکە ئەبێ دەرکەوێ ئەگینا رستەکە لە رێزمانێتی ئەکەوێ

(بەرد دەگرێ) رستەیەکی نارێزمانی یە
ئەمە بەڵگەی ئەوەیە کە راناوی لکاو لەم جۆرە رستانە ئەبێ دەرکەوێ
obligatory

نموونەکەی مامۆستا مسعود محمد بکرێ بە کۆ.. هەموو شت ئاشکرا ئەبێ.

بەرد ـ م گرت. . ... ـە چۆلەکەکان

ی

بەرکار

pronominalization

ئەوان

ن

بەردم گرتێ

لەبەر ئەوەی مامۆستا مسعود محمد رستەی (بەردم گرتە چوێلەکەکە)ی کردۆتە بەڵگە بۆ بۆچوونەکەی
بۆیە وای بۆ چووە کە بزر بوونی مفعولە (لە)ئەکا بە (ێ)

بەداخەوە ئەڵێم د. ئاورەحمان لەم بۆچوون و بڕیارەیدا نەختێ پەلەی کردووەو بۆچوونەکەی مامۆستا مسعود محمدی بە راستی یەکی مطلق لەقەڵەم داوەو بڕیاری ئەوەی داوە من لەوەوەرگرتووە. . ئەمە دژی

همموو جوره پیرمویکی زانستی یه.

سەرچاوەو پەراویز

١ ـ لەژماره ١٤٠ی سالی ١٩٩٧ی گوڤاری روشنبیری نوی دا به ناوی (رەخنەی نارەخنە)وه هەندی تیبینیم لەبارەی وتاریکی د. ئاورەحانەوه که لەبارەی باسیکمەوه بوو خستبووه روو. د. ئاورەحان به باسیکی دوور و دریژ بەناوی (رەخنەی نارەخنە)وه ولامی داوەتەوه..

٢ ـ مسعود محمد (١٩٧٦) چەند حەشار گەیکی ریزمانی کوردی.. بەغداد.

٣ ـ وریا عمر امین (١٩٨٦) پاشبەندەکان ـ گوڤاری کوری زانیاری ی عیراق ـ دەستەی کورد بەرگی ١٥

4 - Edmonds , C.J (1955), Prepositions and Personal affixes in southren Kurdish BSOAS xv11 490

5 - Mackenzie, D. N. (1961) 'Kurdish dialect studies V.I - London.

٦ ـ کرمانجی ی خواروو

٧ ـ بو (یت ات) سەیری ئەم باسەم بکه وریا عمر امین (١٩٩٨) راناوی کەلکی سی یەمی تاك ـ روژنامەی هاوکاری ژ ٢٨٦١ روژی ٨-٣-١٩٩٨.

٨ ـ پەراویز ژ (٣) ل

٩ ـ د. ئاورەحان له رەخنەکەیا له بارەی پاشبەندی (.ه)وه ئەلێ (ماموستا مسعود محمد له کوتایی ل ٥٤دا ئەوەی یاداشت کردووه که بەشیك له کردارەکان هەلئاگرن (ـه) (یان بگوری به پیشبەند، هەرچی د. وریاشه ئەو دەربرینەی پاش وپیش کردووه)

من بەپی ی پیرەوی گویزانەوەی چومسکی سەیری زمان ئەکەم و لایەنەکانی زمانی کوردی شی ئەکەمەوه.. ئەم پیرەوه دوو ئاست جیا ئەکاتەوه (بنج) deep structure و(سیما) Surface structure دەستەیك یاسای گویزانەوه Transformational rules بنجەکه ئەگویزنه سیما.. پیشبەند سەر بەبنجه (ـه) سەر به سیمایه.. واتا پیشبەنده پاشبەندی لی وەرئەگیری.. راکەی ماموستا مسعود محمد پیچەوانەی ئەو پیوانەیه من کاری پی ئەکەم.. ئەوەی له قوتابخانەی چومسکی نەگات ناتوانی رەخنه لەباسی بگری، بەپی ی ئەم پیرەوه نوسراوی

١٠ ـ Pronominolization راناواندن.. له پیرەوی چومسکیدا جیگیرکردنی راناو لەجی ی ناوی یافریزیکی ناوی.

Cliticization جیگیرکردنی راناویکی لکاوه لەجی ی جودا.

بو ئەمانه سەیری ئەم سەرچاوەیه بکه

Waria Omar Amin (1979) Aspects of the verbal Constraction in Kurdish - London University.

دەست نیشان کردنی یاساکانی پاشبەندی (ی) له زمانی کوردیدا بابەتیکی ئالوزی سەر به سینتاکسه. ئەوه چەند ساله (وەك سەروکی بەشی کوردی) داوا له د. ئاورەحان ئەکەم دەرسی سینتاکس به قوتابی یانی ماجستیر و دکتورا بلیتەوه.. داوای لی بووردن ئەکات و ئەلی لی ی نازانم و سەرم لی ی دەرناچی.. کەچی لیره خوی لەم گیژاوه داوه..

خالیکی تر له رەخنەکەی د. ئاورەحاندا که پەیوەندی ی به ماموستا مسعود محمدەوه هەیه ئەوەیه ئەلی گوایا من له وتاری (رەخنەی نارەخنە)دا قسەی ناشیرینم به ماموستا مسعود محمد وتووه..

ئەو گوڤارەی که ئەم وتارەی تیا بلاوکراوەتەوه هیشتا مەرەکەبەکەی وشك نەبوتەوه.. با خوینەری بەریز سەیریکی بکات و بزانی چی یه.

ئەوەندەی من لەم وتارەدا باسی ماموستا مسعود محمد ئەکەم ناوی ئەهینم هەر ئەوەیه ئەلیم [باسەکەی من به ناوو ناوەروکەوه له بارەی دەنگه سازی یەوەیەو باسەکەی ماموستا مسعود محمد شتیکی ترەوبه هیچ جوری خوی له دەنگه سازی نادات] لەمه زیاتر هیچ نالیم و به هیچ جور ناوی ناهینمەوه.

له کوتایی وتارەکەدا.. وەك ئەنجامیك ئەوه دەرئەخەم که [لەم باسەدا یاسایکی دەنگی ی زمانی کوردی دەست نیشان ئەکەم و وەك من بزانم دوزینەوەی خومەو پیشتر باس نەکراوەو به شیوازیکی زانستی دوور له سەلەفی یەتی دریژدادری بی سوود ئەنجام پیشکەش کراوه.. ئەبوو د. ئاورەحان واقیعی بوایەو ئەمەی دەربخستایه] لیره من وەسفی وتارەکەم ئەکەم.. ئەمەچ پەیوەندی یەکی به ماموستا مسعودەوه هەیەو چی ماموستا مسعودی هینایه سەر ئەمه.

ئەگەر د. ئاورەحان وای گەیشتی که مەبەسم کەسیك بووبی (کەوا نی یه) ئەوه ئەو کەسه هەر خوی ئەگریتەوه چونکه من وەلامی ئەو ئەدەمەوه ماموستا مسعود محمد به هیچ جور تەرەف نی یه.

ئەوەی مایەی دلخوشی یه ئەوەیه د. ئاورەحان دوای ئەمه هەموو دانی بەوەدا ئەنی که باسەکەی من و ماموستا مسعود دوو بابەتی جیاوازن و ئەمجاره له بارەیه ئەلی [ئەگەر بیوتایه تەنیا له سلیمانی و چەند ناوچەیەکی کەمی دی ئەم دیاردەیه دەبینری ئەوه رەخنەی نەدەهاته سەر] (ل٣) ئەی بو هاته سەرم و له سەر چی بوو هاته سەرم و بوو به چی[11].

(١١) د. ئاورەحان چەند جاری له بەردەم ماموستاو قوتابی یانی خویندنی بالا ئەوەی دووباره ئەکردەوه که نامەکانی ماجستیر و دکتوراه هەموو (وریانامه)ن چونکه زوربەی زوری سەرچاوەکانیان وتاروباس ولیکولینەوەکانی منن.. که چی لەم رەخنەیەیدا ئەمەی سەرەوژیر کردوتەوەو وای دەرخستووه که (سەرچاوەکان له نامەکان

وەرگیراون).

ئەو شتانەی د. ئاورەحمان ئەڵێ من لەو نامانەم وەرگرتووە گەر دووبارە سەیریکیان بکاتەوەو چاوێ بە سەرچاوەکانیان بخشێنێ.. بۆی دەرئەکەوێ کە بە پێچەوانەوەیە.. هەموو ئەوان لە منیان وەرگرتووەو. ئەوە گەزو ئەو جاوو تاکە نموونەیێک ئەخەمە بەرچاو..

یەکێ لە سەرچاوەکانی نامەی ماجستێری مامۆستا فتاح مامە عەلی

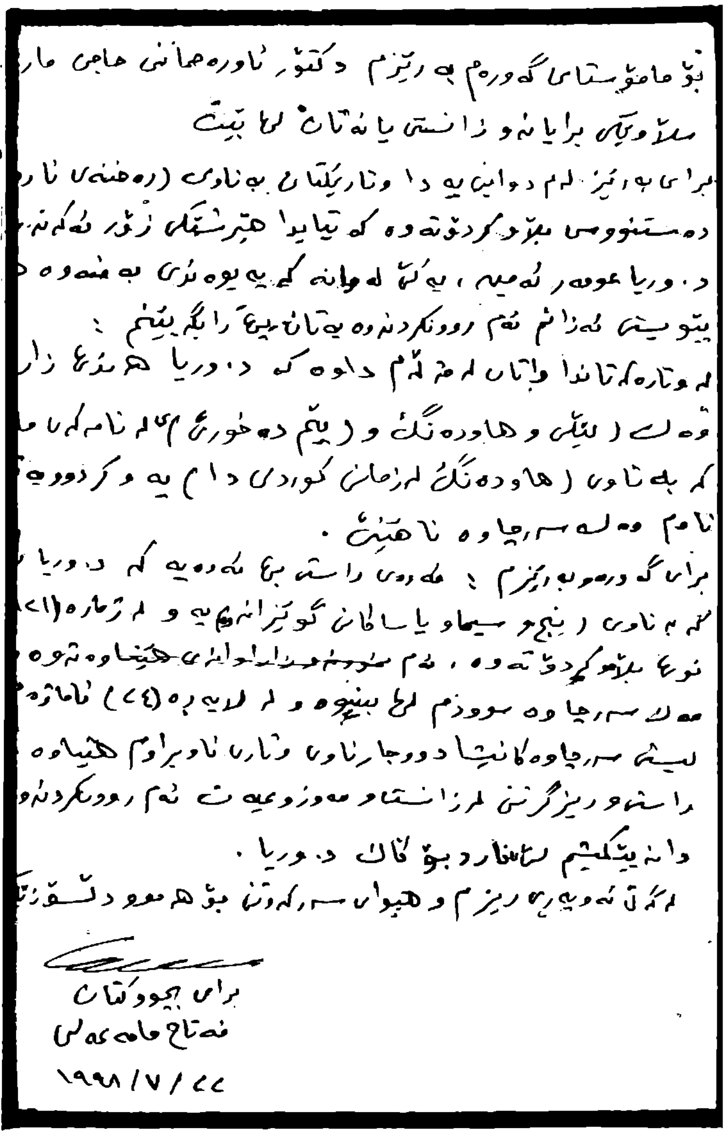
بۆ مامۆستای گەورەم بەڕێزم دکتۆر ئاورەحمانی حاجی مار[ف]
سڵاو و ڕێزی برایانەو زانستی یانەتان لێ بێت
برای بەڕێز لەم دوایی یەدا وتارێکتان بەناوی (ڕەخنەی نا[...]
دەستنووس بڵاو کردۆتەوە کە تیایدا هێرشتان زۆر ئەکەنە
د. وریا عومەر ئەمین، یەکێ لەوانە کە پەیوەندی بە منەوە
پێویستە ئەزانم ئەم ڕوونکردنەوە یەتان پێ ڕابگەیێنم :
لە وتارەکەتاندا وتتان لەم لەم داوە کە د. وریا هەموو زار[...]
وەک (لێلی و هاوەدەنگ و (پێم دەخوری) لە نامەکەی ما[...]
کە بەناوی (هاوەدەنگ لە زمانی کوردیدا)یە وەرگرتووە
ئەم وەلە سەرچاوە ناهێنێ .
برای گەورەو بەڕێزم : ئەوەی ڕاستی بێ ئەوەیە کە د. وریا [...]
کە بەناوی (بنج و سیماو یاساکانی گوێزانەوەیە و لە ژمارە (١٢١)
نوێ بڵاو کردۆتەوە، ئەم [...] هێناوەتەوە
وەک سەرچاوە سوودم لێ بینیوە و لە لاپەڕە (٢٤) ئاماژە[...]
پێ بە سەرچاوەکانیشا دووجار ناوی وتاری ناوبراوم هێناوە
ڕاستی و ڕێزگرتنی لە زانستاو مەوزوعیەت ئەم ڕوونکردنەوە
وا نە پێشکەشم کرد بۆ کاک د. وریا .
لەگەڵ ئەوپەڕی ڕێزم و هیوای سەرکەوتن بۆ هەموو دڵسۆزێک
برای بچووکتان
فەتاح مامەعەلی
١٩٩٨/٧/٢٢

هاودەنگ لە زمانی کوردیدا باسێکی منە کە بە ناوی (بنج و سیماو یاساکانی گوێزانەوە)یە. لە ژمارە ١٢١ای گۆڤاری ڕۆشنبیری بڵاوکراوەتەوە. تیایا من باسی (لێلی)ئەکەم و هەندێ ڕستەی لێلی وەک (پێم دەخوری) ئەهێنمەوەو شی یان ئەکەمەوە (ل٧٤).

مامۆستا فتاح مامەعەلی زاراوەی (لێلی)و ئەم ڕستەیەی لەم باسەی من وەرگرتووەو لە پەراوێزدا ئیشارەتی بۆ کردووە (ل ٢٤ی نامەکە) دوای ئەمە من ئەم زاراوەو ئەم ڕستەیەم بۆ ساغ کردنەوەی هەندێ لایەنی تری زمانی کوردی بەکارهێناوە ئەوە لە وتارێکا بە ناوی (لێلی لە زمانی کوردیدا). لە هەموو شت سەیرتر ئەوەیە د. ئاورەحمان ئەم وەرگرتنەی سەرەو ژێر بینیووەوای لە قەڵەم داوە کە من لە مامۆستا فتاح مامە عەلیم وەرگرتووە.

کاک فتاح مامە عەلی نامەیەکی لە بارەی ئەمەوە بۆ د. ئاورەحمانی حاجی مارف ناردووە ئەم شتانەی تیا روون ئەکاتەوەو دانەیەکی لێ بۆ ئێمە ناردووە.. دەقی نامەکە بە دەس خەتی خۆی بڵاو ئەکەینەوە.. و هەر ئەوەندە لە بارەیەوە ئەڵێین (هەموو تاریکی جیهان ناتوانێ کزترین مۆم بشارێتەوە)..

ملخص البحث

اللاحقة (ێ)

د. وريا عمر امين
استاذ علم اللغة ـ جامعة بغداد

يرتبط ظهور اللاحقة (ێ) بقواعد ونظام الضمير المتصل في اللغة الكردية.

هناك مجموعتان من الضمائر المتصلة في اللغة الكردية:

١ـ [م ـ ت ـ ی ـ مان ـ تان ـ یان].

٢ـ [م ـ یت ـ Ø، ات یت ـ ین ـ ن ـ ن

المجموعتان تلعبان الدور الفاعلي والمفعولي بالتعاكس نسبة الى زمن الفعل. فعند ظهور احد المجموعتين للدور الفاعلي تظهر المجموعة الاخرى للدور المفعولي وكما موضع في هذه الصورة.

فاعل ـ (١) ـ مفعول

ماضي مضارع

مفعول ـ (٢) فاعل

عند تحويل ضمير المفعول به الغير مباشر المنفصل الى متصل فحروف الجر (له) و(به) قد يتحولان الى اللاحقة الفعلية (ێ).

هذا ما يحاول الباحث تفسيره وتحديد قواعده ونظامه وفق النهج التحويلي ويبين بانه ليس بمقدور المدرسة التقليدية تفسير هذه الظاهرة وتحديد قواعدها